

" Iași, strada Tătărași, nr.2
30 noiembrie, 1935

Mult stimate Domnule Profesor Simionescu,

În unul din numerele recente din Universul ați făcut un articol, *Moldovimi*, unde e vorba și de umila mea persoană. Vă mulțumesc frumos pentru gândul bun ce ați pus acolo pentru mine și pentru aprecierile mult prea măgulitoare, asupra activității mele științifice. Ca unul ce știu îndeaproape ce însemnează starea de inferioritate în care sînt ținute laboratoarele noastre, urmăresc cu pasiune orice încercare ce se face în a atrage atenția celor în drept asupra acestui lucru. Ar fi o fericire să se înțeleagă odată temeinic că unul din factorii cei mai importanți de formare economică a unei țări este cercetarea științifică pură, ca sa nu mai vorbim decît de latura ce ar putea prinde imediat atenția factorilor noștri responsabili, oricît de paradoxal ar părea la prima vedere. Eforturile imense făcute de toate națiile, de orice organizație politică ar fi ele, de la extrema dreaptă la cea stîngă, atunci cînd au fost puse în fața nevoii de a se manifesta pe primul rang al civilizației moderne - și aceasta ca o necesitate absolută a existenței lor - o dovedesc cu prisosință.

Organizația puternică a cercetărilor științifice în U.R.S.S. cu formarea echipelor autohtone de specialiști pentru orice ramură a cercetării așa-zisă dezinteresată precum și a aceleia cu interes imediat, au adus, în decurs de vreo zece ani, o independență și un exces de bogăție în această regiune a lumii, care au început a da de gîndit, dacă nu ar fi decît rezultatul fericit al prospecțiunilor făcute de institutele geologice universitare rusești, care le-au descoperit bogății imense ce dormeau în pămîntul lor și care, dealtfel, au găsit o întrebuițare imediată.

Germania a dus, în ultimul timp, o politică extrem de sistematică pentru educarea științifică, din vîrsta cea mai fragedă, culminînd la un organism puternic de cercetare de laborator, cu totul impresionantă.

Cercetarea Universitară înjghebată sub zidurile Romei cu sacrificii enorme și la un popor care a avut atîtea alte chestiuni, mai urgente în aparență de aranjat, este iarăși un exemplu viu. Roadele s-au văzut deja, Roma are o situație privilegiată în producția fizicii și matematicii moderne: școala lui Fermi, Levi Civitta etc. (*n.n.* Enrico Fermi, 1901-1954, fizician, Premiul Nobel în 1938 și Levi Civitta, 1837-1941, matematician, creator împreună cu Gregorio Ricci-Curbastro 1853-1925, a calculului diferențial absolut). Italia posedă acum o echipă de oameni specializați ce au scos-o din multe încurcături, dîndu-i posibilitatea să se industrializeze și să se echipeze strălucit cu toate dificultățile ei financiare și lipsuri de materii prime esențiale.

Franța, prin persoana lui J.Perrin (*n.n.* Jean Perrin, 1870-1942, fizician), a organizat "La recherche scientifique" cu buget de zeci de milioane de franci francezi anual, cu roade deja cu totul remarcabile atît în supremația științifică, cît și în problema vitală a echipării ei naționale.

Lunile trecute s-au făcut donații de sute de mii de lire laboratoarelor englezești de cercetare pură.

Nu mai vorbim de America, care după ritmul actual al echipării laboratoarelor ei, ne vor da peste puțin timp un exemplu strălucit pînă la ce putere intelectuală și economică poate ajunge

o țară, care-i pregătește cu sistemă oamenii de care are nevoie și care în lupta aprigă pentru viață utilizează cu randament maxim orice energie intelectuală ce se evidențiază. Este așa de evident că inteligența omului e încă cea mai puternică armă a lui în viață și că o țară este cu atât mai puternică cu cât dispune de mai multe inteligențe creatoare și că e de neînțeles o formă de inerție ce se pare că încă are de gând să dureze la noi. Bogăția țărilor civilizate a crescut imens și crește într-un ritm aproape amețitor cu ajutorul acestor inteligențe creatoare. Creuzetele, unde se dezvoltă liber și în toată plenitudinea lor aceste tendințe, sînt tot laboratoarele de cercetări științifice, unde acești artiști ai gândului și ai scormonirii naturii nu pot evolua în libertate decît animați de flacăra cercetării dezinteresate. De aici pleacă industria care, dacă dispune de un sistem economic propice, încurajator de creare, aplică și îmbogățește mediul unde se instalează. Fără cercetare dezinteresată, industria moare ca neînnoită. Noi știm ce înseamnă crearea în țara noastră a unei industrii născute în altă parte: brevetele de fabricare și specialiștii importați ne costă miliarde, mult mai mult decît ne-ar costa orice efort făcut în sensul pregătirii mediului propice, al cultivării creațiunii științifice și industriale la noi. Iar această industrie e sortită să moară repede, căci în furnalul unei munci imense depusă peste hotare, condiții noi și mai avantajoase sînt repede găsite și distanțarea vine, imediată și necruțătoare, dacă nu ai la tine acasă, la îndemână, pe acei ce ți-o pot face să se adapteze și eventual să concureze munca străină similară. Nu mai vorbim de înarmarea țării. Romanii nu învingeau numai cu disciplina lor militară și cu spiritul războinic, ci pentru că erau mai deștepți și mai cultivați ca alții și deodată veneau cu o drăcovenie nouă de luptă, - o catapultă, de exemplu. De ce e periculos să te încaieri cu o țară civilizată? E tocmai din cauza năzbâtiilor noi cu care-ți cad în cap cînd ți-e lumea mai dragă și datorită posibilităților de a întreține și reforma un material așa de labil și consumabil, ca armele de luptă. Războiul actual e făcut cu inteligență, nu cu mușchii noștri, mult mai mult cu industria evoluată și standardizată la extrem, decît cu vorbe patriotice. Cea din urmă industrie și cea mai mică inteligență creatoare este o armă infinit mai distrugătoare, în caz de apărare de țară, decît orice elan generos care, oricît ar fi necesar și de înălțător, e nimicit în fata posibilităților imense a minții reci și cu reacțiuni efective, în găsirea mijloacelor de atac distrugătoare și de apărare. O singură idee fericită la un moment dat face mai mult bine decît tot ce s-a căpătat - cu miliarde - din ideile și materialul de importanță. Niciodată nu e prea tîrziu și aceasta ne-o arată cu prisosință exemplul de la răsărit, unde o politică realistă, de educare științifică, și industrială combinate, au făcut dintr-o țară extrem de înapoiată pînă acum vreo zece ani pe acest tărîm, una din puterile ce se afirmă imperios atențiunii lumii, provocînd toate reacțiunile la care asistăm. Fără să vrem ne lăsam antrenați de aceste urmări, practice, acum cînd a înnebunit lumea și cînd existența și liniștea tuturor e în cumpănă, dar Doamne, cîtă recunoștință și respect nu ești înclinat să acorzi civilizațiilor ce au dat un Pasteur, un Carnot sau un Ampère (*n.n.* Louis Pasteur, chimist și biolog, 1822-1895, Lazare Carnot, 1753-1823, matematician, unul din creatorii geometriei moderne și André Ampère, 1775-1836, fizician și matematician, toți trei francezi). Faraday (*n.n.* Michel Faraday, 1791-1867, fizician englez) cu cîteva lucrări de laborator a revoluționat

complet fața lumii, arătînd cum poate fi întrebuițată forța electrică. Un singur Pasteur sau Faraday sa apară într-o țară și sute de miliarde chiar, cheltuite pentru a dezvolta și întreține un mediu propice formării și dezvoltării lor, ar fi pe deplin și cu prisos justificate. Obligațiunea morală a unui stat să vină cu aportul lui intelectual la masa mare a producției inteligenței omenești, ne cere apoi cu totul imperios să ne organizăm și noi, ca să ne plătim dijma cu prisosință, cu atît mai mult cu cît suntem cu toții convinși că nu capacitățile de lucru românești, că nu talentele și istețimea ne lipsesc, ci mediul propice, emulația și organizarea vieții noastre intelectuale și, în acest sens, că orice efort luminat și eficace, ca acela ce faceți dumneavoastră, să umple inima de bucurie tuturor acelora care înainte de toate și peste toate, vor să fie cît mai bine în țara noastră. Dar văd că mă las antrenat în fuga condeiului și vă răpesc un timp prețios, domnule profesor.

Îmi voi face o plăcere deosebită să vin să vă văd în trecerea prin București, dacă voi avea norocul să vă găsesc liber cîteva momente. În așteptare, vă rog să transmiteți respectuoasele mele omagii doamnei Simionescu, iar pe dumneavoastră vă rog să credeți în tot devotamentul ce vi-l port din totdeauna.

Horia Hulubei "

(L. Kalustian, SIMPLE NOTE, Editura Eminescu, 1983)